

Inserati se sprejemajo in velja tritopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

ne se vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvu (administracija) in ekspedicija na Sarem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvu je v Kravji dolin št. 26.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

O pomanjkanju duhovnov.

III.

Nihče se sicer ne nadja, že samo po duhovskih semeniščih za dijake, ko bi še tako srečna bila, kar mahoma in za vselej vzročne vire pomanjkanju duhovnov zamašiti; ali da je to naj bolje sredstvo, moč onih virov zdatno zmanjšati, tega so si prevzvišeni prizadevatelji po vsi pravici svesti. Dobro vredjeno semenišče že samo po sebi ne le ne goji bedastega mnenja proti duhovstvu, kakor zunaj ložje nastaja, temuč ga tudi, ako se drugod povzročuje, v razumnem poduku in priličnem opozorjevanju lahko popravi; ono je zavetje pred silnejim vplivom slabih tovaršij in pred toliko nevarnimi priložnostmi, katerih se samosvojen prost mladeneč veliko težje ogne; ono je slednjč za visoki poklic, ki tirja oblaženo serce in temeljito vedo, tudi pozitivno pripravnišče, ker že v dnevnem redu in še mnogovrstno k pobožnosti napeljuje, pa tudi za duhovito izobrazbo naj lepši priložnost daje in veliko pripomočkov na ponudbo ima, kakoršnih drugotnim rado primanjkuje.

Temu namenu bi dijaška semenišča, se ve da, še le ondaj popolnoma ugajale, kadar bi šole doma imele, kakor n. pr. sloveči jezuiški vstavi. Tako osnovo je tudi tridentinski zbor v navedenem dekretu v mislih imel in skušnja uči, da kjer je ta, saj deloma, djansko izvrševana, dozda se ni bilo toliko slišati o pomanjkanju duhovščine. Po Ogerskem imajo po več krajih domače šole za sedmo in osmo, kar bodo v prihodnje tudi v Zagrebu vpeljali; v nekterih škofijah drugod po Avstri-

janskem podučujejo domá za štiri višje, ali pa celó za sedem razredov; v Brikenu na to merijo, da bode domačemu šolanju tudi pravica javnosti podeljena, za kar imajo že zdaj pet duhovnov iz posvetnih predmetov pravilno izprašanih in jih bodo v kratkem še drugih osem imeli. Kako bi se pripomočki dobili, da bi se to tudi drugej kje izvršilo, bomo pozneje dali na pomen. Tukaj se nam vsiluje, dvoje predsodkov zoper take mladencične zavrniti.

Pravijo — in to si včasih tudi semenišniki sami prigovarjajo — da odgojevanje v „zaprtilih semeniščih“ ni pripravno za prihodnje javno delovanje; treba je življenje poznati, kakoršno je v resnici, ne le v ideji; nikdo ne bo znal plavati, če v vodo ne gre; le „tentatus per omnia“ — izkušen v vseh rečeh — bo zamogel vsem potrebam vstreti itd. — Borni velikani zgodovinski, Sikst V., Gregor VII., Inocenc XIII. da ste tako nespretno in brez vspeha delovali na tem svetu, ker ste že v dijaških letih se v tihe zavetnišča bili zatekli, ali saj večji del mladeniških študij tam zvršili! In uboge ve sloveče odgojišča Bec, Clugny, Cîteaux, Alkala i. d. ! življenje vaših učencev je za javnost bilo nepoznato in brez vpliva, n. p. Anzelma Kanterburškega, dike za Angleško, Bernarda Klarevalskega, naj večje luči v dvanajstem stoletju, kardinala Ximenesa, vekovitega za španjsko zgodovino! — Dragi moj! Da koristno deluješ v duhovskem stanu, da boš svojemu poklicu v raznih primerljiveh kos, ti nikakor ni potreba, se prej po mlakužab valjati. Spoznaval boš še reve človeške, posamne in družbinske, dovolj zarano, in ako

si se bil že zgodaj v načelih vtrdil, se ti pozneje ne bo toliko bati, da te — ostanimo pri podobi — na morju življenja krnica za seboj ne potegne. —

Drugo, kar dijaškim semeniščem ugovarjajo, je to, da — njim ukljub — pomanjkanje duhovnov tudi po tistih škofijah nastaja, ki te zavode že imajo.

Temu ugovoru skušnja res ne dá vseskozi oporekati, in obžalovati je, da jih včasih od lepega števila po nižjih razredih do osme le malo v semenišču ostane, in, kar je pa redko, še ti vsi ne grejo k bogoslovju.

Ali kaj — tako le memogredé nasproti vprašamo — ko bi tudi teh ne bilo, to je, ko bi ne bilo semenišča? — Ozri se na škofije, ki tega nimajo.

Pa pretehtajmo vzroke tacega uhajanja, in ko to storimo, nam ni le ktero posamno semenišče na mislih, temuč ti zavodi sploh, kolikor jih poznamo.

Nekateri gojencev v sebi ne čutijo poklica za duhovstvo, toraj se, pri hvalevredni tanki vestnosti, za časa odpovedó zavodu, kteremu je poklic, za višjo duhovščino pripravljevalno vzgojevati.

Drugi si želijo neomejenega kratkočasenja in sploh večje prostosti, kakor jim jo zavod odmérja. Da se taki trebije, ni škoda. Tu velja: Corruptio optimi — pessima.

Ali nahajajo se tudi, zlasti po večjih mestih, taki pošteni, kterim je zunaj zavoda za podučevanje prosta oskrb in zraven še kaj prisluzka na ponudbo. S tem je lahko zmóči stroške za obleko in druge potrebe, zlasti ako vrh tega še študentska pride, ki je zunaj ložje

Vojska ali mir?

Kako neki se bo končalo to bliščeče zborovanje berlinskih diplomatov? Hišni go-podar Bismark je zahteval najstrožejšo tajnost, da bi odstranil vsa časnikarska podpihovanja. V dunajskih listih pa čitamo čisto natančna poročila o kongresu, iz katerih spoznamo, da znajo dopisniki prav dobro rabiti svojo domišljijo. Jaz bi mislil, da bi bilo naj bolje, če bi diplomate povezali svoje cule in to reč prepustili žurnalistom, ki že zdaj dobro vedo, kakšne zaključke in posledice bo proizvel kongres in in ker diplomatje — še o zdanjem teku nič ne vedo, ker morajo vsakrat domov poprašati, ali je dovoljeno ali ne, ali se sme ali ne to ali ono ukreniti.

Se bo li kongres z mirom razšel ali ne, to je zdaj prvo vprašanje. Jaz tudi nekaj vem, čeravno še nisem patentiran žurnalist, in zatoraj pravim, da se bo ustanovil mir. Če pa kaj zaključim, imam navadno dosti enakomislečih in tudi dobre in tehtne vzroke. Te vzroke, ali da bolj učeno povem, praemisse sem pa posnel iz poročil drugih 1.) zato, ker sam nisem v Berlinu pri kongresu; 2.) pa zato, ker

sem, kakor se včasih čuje, sploh malo izviren. Neizvirnost je pa dostikrat tudi dobra n. pr. v ravno tem slučaju; če se ne vresniči moj zaključek o miru, potem lahko rečem, da so bile praemisse napačne in tako zvalim vso krivdo na druge.

Tako je priobčil „Goloso“ berlinski dopisnik dve važni reči, iz katerih se mora po vsej pravici sklepati na mir. Prvič: Zborova sobana je obita z belimi tapetami, imajočmi zlate obreze. Kaj tacega nagne človeka k veselosti in res poroča dopisnik, da so tapete proizvele prijeten vtis na zbor, vsled česar so se mirovni zalogi gotovo povzdignili. Smemo misliti, — pravi „Graždanin“ — da cení Bismark vednost in da zatoraj pripravi zraven sobane z belimi tapetami še nekaj sob z višnjevim in višnjevkastimi, ker imate te dve barvi dober vpliv v nekaterih okolščinah. Drugič: nada na mirni izhod je prešinila v tem trenutku navzočne, ko je vstopil v sobano sam Beaconsfield, pri katerem so — po besedah „Goloso“vega dopisnika — precej vsi zapazili oljkovo vejico mirno v podobi belega robca s črno obrobo koketno molečega iz levega žepa (prav nad srcem). Vidite čitatelji črno barvo

— narodno barvo prusko. Toraj je hotel on s tem naznaniti, da želi miru s Prusko ali kar je isto z Rusko! Toraj mir!

Pa to še ni vse. Pariški „Figaro“, alfa in omega francoskega uma in bistroumja je tako raznenadil Francoze, da Beaconsfield ne more več računati na zvezo z njimi. Z velikanskim raznenadenjem, skoro s solzami v očeh se odzivilje dopisnik francoskih „Times“ o lordu Beaconsfieldu tako-le: Mislite si visocega, subega žida, kateremu manjka v rokah, kakor se kaže samo meha s starimi cunjami (navaden opravek angleških judov,) na katerega čelo padajo kakor čepovleki (korkzieher) kodri sivih las, kateri francoščino lomi in ima manere, kakor se na kontinentu (razumi: na Francoskem) ne vidijo ali s kratka, predstavite si nekaj tacega, kar je najbolj oddaljeno od tega, kar smo se mi navadili si predstavljati pri comme il faut angleški aristokraciji — in vi zadobite popoln pojem o lordu Beaconsfieldu.

Tu je treba opaziti, da odpusti tujcu Francoz rajši vse na svetu kakor nošo zavrattnika in vlasulje, če se ne vjemata z zakoni boljših pariških lasenkarjev. Tedaj se vidi, da Beaconsfield ne more imeti Francozov na svo-

izprostiti. Ker so oni stroški po višjih šolah zmiraj večji, nikdo ne bo mladenču za zlo vzela, ako se lepe prilike posluži, tako svojim staršem, z raznovrstnimi davki preobloženim, nekoliko bremena na svoje rame odvzeti.

Ali koliko teh, ki so res iz blagega namena popustili duhovno zavodišče, si pri zdajšnjih razmerah more še prejšnje načela ohraniti? Le prerada jih omaja nova tovaršija, dozrajne misli in želje ginejo, in priložnost nanese, da se sčasoma tudi življenje drugač obrne.

Da bi se mladenči iz navedenega vzroka ne odpovedovali semeniščem in posrednje tudi duhovstvu, temu bi se v okom prišlo, ako bi, saj revnejim, zavod iz svojega vse potrebno oskrboval. Vidimo, da to ni brez uspeha, kjer je že v navadi. V neki ogerski škofiji, ki ima to za vse dijake v semenišču vpeljano, se iz njega število duhovnikov tako zdatno dopolnjuje, da sta n. p. predlanskim dva, že meseca julija posvečena, še o božiču mogla čakati na vmestjenje, ker v vsej škofiji za nju ni bilo prazne službe.

Želeti bi bilo tudi, da se po moči odstranijo viri neke nalezljive nezadovoljnosti, kakoršna po mladenišnicah rada nastaja. Naj več te zasejejo gojenci, ktere starši ne iz namena, da bi jih duhovstvu posvetili, ampak v pomanjkanju drugač vredjenih odgojevališč za kaj let dajo v semenišče, da so zarad njih brez skrbi. Taki plačevalni semenišniki, že od doma bolj razvajeni, se radi po vnanjih kratkočasih ozirajo in bi se srečne šteli, da jih kak primerljaj oprosti jim neljubega vstava. Znano mi je semenišče, iz kterega so letos vsi osmošolci prostovoljno izstopili, in spet drugo, kjer so pred nekaj časom vsi osmošolci bili izpuščeni, morda po tihem naklepu njih samih, po njih želji pa gotovo; za obedovne so namreč starši plačevali.

Da taki slabo vplivajo na druge, je jasno, toraj bi jim ne imel biti prostor v duhovnem pripravnišću. Toliko več prostorov pa naj bi bilo za nadopolne revniši gojence, ktere zavod z vsim potrebnim prosto oskrbljuje, da jih bo lažje kretal v napeljevanju k njihovemu poklicu. Zato že tudi navedeni dekret tridenškega zbora semenišče naj pred revnišim odmenja, in iz tega vzroka je ono za svoj namen ugodniši osnovano, kadar gojence sprejema, že v

jej strani v slučaju vojske. A brez Francozov ali še celo proti Francozom pa ne more nikakor začeti vojske. Toraj bo mir.

So pa nekateri, ki v vsakej malenkosti vidijo precej vojsko. Če se pokliče nekaj vojakov, halo, to ne pomeni nič drugega kakor vojsko. Nekateri vredniki se dovolj dobro trudijo, da bi zbili ljudem take predsodke, a kaj pomaga, če jih sodelavci nečejo podpirati. Tako pripoveduje dunajski „Figaro“ naslednji razgovor mej vrednikom in jednim sodelavcem. Vrednik: „Napišite v trenutku energično oprovrženje poročil o avstrijske mobilizaciji; napišite, da bi bila taka mobilizacija proti zdravemu razumu... Kaj pa mislite, da je sodelavec odgovoril? Rekel je: „Oprostite, ne morem; prečitajte tu karto, poklican sem, kakor rezervist ravno zdaj k mobilizaciji.“ In naslednji dan je izšel časnik brez oprovrženja. Zato raj sem pa jaz spisal v tem listu nekaj, iz česar zamore vsak posneti, kako iluzorična je vsaka misel o vojski.

Kdo neki se vojskuje v tem času, ko ima pratika narisane „pasje dni“? Največja vročina pa vojska, kako se to vjema? Toraj ne bo vojske, če bi še toliko lovcev mobilizirali.

prve, ne še le v višje razrede, do kterih je revnemu težko dospeti.

Socijalizem.

Socijalisti so nemškega cesarja dvakrat napadli, namerajoči njega in njegovo rodbino, tako trdi nemško časopisje, pomoriti, in na gomili nemškega carstva vstanoviti vlado popolne enakosti. Vsled tega zločina je vse časopisje polno razpravljanja o socijalizmu in njegovih težnjah.

Socijalizem — kaj je to, kaj so njegove vodila? bo marsikteri vprašal. Pojedino premoženje jenja — posestvo postane občno — rodbina se ima razdružiti — vsaka delavnost in vsako delo ima enako vrednost — vednosti morajo biti vsim primerjene — vžitek, trpljenje in pomanjkanje razdeljeno ima biti vsim enako; z eno besedo, socijalizem je prevrat današnjega društvenega življenja, unčenje današnje države, in mesto nje, velikanski nered, razpad vsega obstoječega, brezverstvo, brezdominstvo, prepoved ljubezni do rodbine, in po pravilu socijalizma „prosta ljubezen v prosti državi“ zanikanje zakona, kajti socijalistična žena je vsacega. To je socijalizem!

Iz česa se je rodil socijalizem? Odgovor je kratek. Iz revščine, iz ubožtva prostega ljudstva, iz stradanja večine, iz neizmerne, dostikrat nepravičnega nakopičevanja bogastva v malih krogih, in ošabnega, dostikrat neusmiljenega, sebičnega brezverskega obnašanja bogatinov. Iz česa pa izhaja revščina večine? Na to vprašanje je odgovor težek, in o njem — kolikor glav, toliko mnenj. Še več pa pravih vzrokov. Neki pravijo, splošna revščina izhaja iz prevelikega pomnoženja človečanstva — drugi trdijo, iz pomanjkanja omike med ljudstvom, kratko, ta pravi to, uni to, in jaz bi mislil, da izhaja revščina prostega ljudstva iz nevarnega prevladanja obrtnije (industrije) nad poljedelstvom.

Poljedelstvo in obrtnija sta dva dela istega stebra, ki nosi celo poslopje društva. Poljedelstvo v prvi vrsti pripravi sirovine, obrtnija jih naredi sposobne za povžitek, jih olika v porabo vgodnega življenja. Poljedelstvo je vkladni kamen, na katerem stoji še le steber, obrtnija. Naravno je toraj, da pade steber in vse se nanj opirajoče poslopje, če strohni ali le omagu podlaga njegova. — Nenaravno čislanje obrtnije, nespametno zanemarjanje, da bi rekel skoraj zatiranje poljedelstva, sta vzrok revščine velike večine prostega ljudstva; vzrok tako zvanega inteligentnega proletariata je pa večidel izrodek burokratizma in ne na trdni podlagi stoječe kupčije. Današnje države imajo veliko potreb za mnogo činovništvo, za neizmerno vojaštvo, oboje požre večino dohodkov, drugo se izda za industrijo, za poljedelstvo, podlago države, ostane le malo, skoraj nič. Države potrebujejo vedno več denarjev, industrija se ve da jim ga da, potem davka, več ko poljedelstvo, zato pa one podvpirajo v svoj kvar le bolj prvo, zanemarjajo pa zadnjo.

Poglejmo kam so države zabredle, ki zanemarjajo poljedelstvo na korist obrtnije. Francoska držača se naravnega načela pospešuje po rodovitnih delih države v prvej vrsti le poljedelstvo, in le po mestih in nerodovitnih delih obrtnijo. Pa kako tudi cvete ta država, kako cvete njeno poljedelstvo, na kaki stopnji stoji, na tej trdni podlagi krepki steber obrtnije. Pet milijard je plačala Nemčiji in čutila je Francoska ta vdarec v njeno bogatstvo toliko, kolikor čuti človek slabosti, ko mu zdravnik malo krvi vzame. To so očitvidno nasledki

zdrave državne ekonomije, katere se je vedno držal tretji Napoleon, bodi si že iz katerega koli morebiti tudi ne prav čistega političnega namena. Primerimo tej državi Nemčiji, ki se danes trese pred socijalizmom. Industrija je tu zamorila poljedelstvo, ljudstvo v tovarnah slabo plačano propada boli in bolj v siromaštvo, oslabuje, in zavidljivo gleda na bogatina, ki si je nakopičil z žulji ravno tega stradajočega ljudstva, na milijone premoženja. Pet milijard pridobljenih iz Francoske, potrosilo se je na vse kraje, in ta neizmerna svota ni bila kos siromaštvu ljudstva v okom priti. Ali je v Avstriji bolje? Ozrimo se po mestih; koliko siromaštva nakopičenega je na Dunaju in v vseh večih mestih? Večina prebivalstva je tu brez stalnega premoženja, živi iz roke v usta, si ne prihrani nič, in otroci po smrti starišev begajo po svetu s trebuhom za kruhom, propadejo duševno, in poginejo dostikrat, kdo ve, kako in kje. Iz njih se rodi socijalizem. Veliko rodovitno polje raztezajoče se od Bregenca ob Renu doli do Feldkirchena preživelo bi trikrat toliko krepkega prebivalstva, ali tam tiči v vsakem kotu tovarna, in polje je ostalo celina, travnik; vasi so majhene, prebivalstvo slabo, revno, tovarniški hlapec, odvisen, in zavidljiv gospodarju tovarne, če prav ta nalašč za hlapčevu veselje godbo vzdržava. Prosti kmet za svoje veselje ne potrebuje neobhodno godbe, on si gode sam, on si v svoji zadovoljnosti prepeva. V takih tovarnah rodi se socijalizem. —

Poglejmo bliže, okoli Ljubljane same. V tovarno drvi se staro in mlado za neizdatno plačo, poljedelstvu pa pomanjkuje rok. Za mestno revno prebivalstvo so te tovarne saj toliko v dobroto, da glada ne pogine, ali tovarne po rodovitnem polju so po mojem mnenju kuga za poljedelstvo in za gospodarstvo. Gospodarji rodovitnega lepega polja fare pri devici Mariji v Polju imeli so, dokler tam ni stala papirnica, po 10—20 krav, 2—4 vole, par konj v hlevu, 10 in več prascev v svinjaku, preživeli so lahka tudi veliko družino, ker so imeli dosti delavcev; zdaj se šteje bogatega, če ima še štiri repe v preprostornem hlevu, životari komaj sam, in je vesel, če ne pride zaradi prevelikih stroškov na boben in do beraške palice. Večina krepkih delavcev teka v tovarno služiti si tam, se ve da z manj trpljenjem ko na polju, 30—60 novcev na dan. Delavec pred vesel in gotov, da postane tudi on samostojni gospodar, če pridno dela, postal je hlapec tovarne, otrok njegov pa je že rojen hlapec. Narod bil je pred močan, krepak na duši in telesu, tovarniški zarod pa kakšen je? Poglejte ga.

Vse drugače je tam, kjer je obrtnija v drugo vrsto postavljena, bi rekel, pomočnica naslanjajoča se na poljedelstvo. In to je mislim izpeljano po slavnikarjih v Dobu. Kmetije tam ne razpadajo, poljedelec po opravljenem poljskem delu rad poprime za kito in jo plete, pri delu si odpočije in si še zasluži, ne da je zanemaril svojo polje, brez velike težave toliko, da davke poplača.

Toraj v mesta, na nerodovitne kraje, na kras s tovarnam; tam so na svojem mestu, tam bodo sad obrodile, in ne bodo imele nasledkov, kakor jih imajo zdaj, tam ne bodo porodile socijalizma, ampak ga bodo zadušile.

Poljedelstvo v družbi in s pomočjo obrtnije porodilo bo bogastvo, okrepilo bo narod telesno in duševno in v takem narodu ni prostora za socijalistične neizvršljive sanjarije.

Politični pregled.

V Ljubljani, 3. julija.

Avstrijske dežele.

Česka. Na českem obzoru političnem se svetli. Čehom so nasprotovali vnanji sovražniki; potem so si nasprotovali v domačem taboru stari in mladi; nato konservativni in liberalni. Nedavno je po nesrečni dogodbi s Tierhierom iz društva, katero daje na svetlo „Politik“, izstopil glavni vrednik J. S. Skrejšovský, ter je bratič njegov V. J. Skrejšovský izdajati jel dnevnik „Epoche“, nasproti „Politiki“, in une pravi vrednik je dal na svetlobo knjižuro: „Skrejšovský u. das Consortium der Politik“, v kateri — se ve — greh na greh naklada dr. Riegerju, kan. Kariachu itd. ter sam sebe umiva. A ne bodi zanikaren — koj so priobčili konservativci knjižico: „Das Consortium der Politik und Skrejšovský“ in Dr. Karlach in Skrejšovský — v katerih se pa unega obrekovanja in opravljajnja pojasnujejo tako, da naposled v jamo pade sam, ko koplje jo drugemu. Prva pride skoraj v českem, in druga v nemškem jeziku na svetlo, da bode vsakemu mogoče doseči, kar svetuje prepotrební pregovor: „Da se resnica prav spozna, čuti je treba oba zvona!“ —

Ogerski deželni zbor je sklenjen in bodo na jesen nove volitve. Stranke se že pripravljajo na volilni boj. Hrvaški je sklican na 8. dan t. m.

Na **Dunaju** se pomenkujejo o novem ministerstvu, pa ne vedo, kje bi ga dobili, da bi bil Dunajčanom všeč, pa ob enem tudi zmogljivo, organizirati si v parlamentu večino, ker je ustavoverna stranka kakor razpršena, in se bodo najbrž čisto nove stranke formirati začele. Ne bo dolgo, pa bo sreda cislajtanskega ravnotežja zopet v Pragi ležala, kakor pod Hohenwartom. Čehi se na to že pripravljajo.

Vnanje države.

Najimunitnejše je za nas vprašanje, kdaj prestopi naša armada turško granico, da zasede Bosno? Eui trde, da so naši že mejo prekoračili, durgí pa pravijo, da se bo to zgodilo po končanem kongresu, tedaj sredi tega meseca.

Na **kongres v Berlinu** so še vedno vse oči vprte. Zadovoljnost z njegovimi sklepi in upanje na ohranjenje miru še vedno prevladuje. Nezadovoljni so le izhodni narodi: Srbi in Črnogorci, ker ne dobe vsega, kar so želeli, Rumunci, ker morajo Besarabijo vendar odstopiti, Grki, ker bodo težko dobili Tesalijo in Epir, slednjič tudi Bolgari, ker njih južna zemlja pod turško vladno ostane. Ta nezadovoljnost vzhodnih narodov nam pač jasno kaže, da vzhodno vprašanje za sedaj še ne bo do cela rešeno, in da ostane še vedno dosti vzrokov za novo orientalno vojsko, ki ne bo pustila predolgo na se čakati.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane, 2. julija. Da bo naše sedanje ministerstvo v kratkem odstopilo, o tem se je soglasno poročalo po vseh časnikih; različna pa so mnenja, ali se bo samó prenovilo, da bo nekaj udov izstopilo, in nekaj novih pristopilo, ali pa se imamo nadejati čisto nove sisteme? Oni, ki menijo, da izprememba ne bo velika, so pač le tisti ljudje, ki so gluhi in slepi za vse nove in važne dogodke, ki v propad Turčije tako dolgo niso hoteli verjeti, da se pred njihovimi očmi vrši; tako tudi Slovanom v Avstriji trdovratno vsako bodočnost odrekajo, ker v svoji slaboumnosti in kratkovidnosti ne umejo časovnega duha in toka zgodovine. Nobenemu mirnemu opazovatelju

ne more več dvomljivo biti, da bode prej ali pozneje v Avstriji na vsak način prišla sprememba v notranjih zadevah, ali Bosno že vzamemo, ali ne. Sedanja sistema, ki daje prednost dvema narodoma, najštevilnejši narod v državi, slovanski narod pa prezira, ta sistema je le toliko časa mogoča, dokler v Transli Madjari zvonec nosijo; kakor hitro pa bode na Ogorskem moč sedanje madjarske večine zatrta, bodo tudi nam zasijali boljši dnevi. In morda to ni več daleč, ker je Tisza že v državnem zboru tožil, da si Slovani v okolici Madjarov bivajoči podajajo roke, in žugajo v verige vkovati Madjare. Tisza pozna mnenje na Madjarskem in kot minister pozna tudi moč, katero zamore vlada madjarska rabiti v svoje namene. Če je tedaj Tisza tako malopen, je to pač gotovo znamenje, da vidi vpadati vpliv madjarski, in se boji, da bi njegove stvari ne bilo konec že pri prihodnjih volitvah za državni zbor, ki se bodo vršile to jesen. Taka prememba v Transli bi imela velik vpliv tudi na našo polovico, ker bi se vsled tega začelo splošno mnenje pečati tudi z našimi razmerami in bi imelo tudi pri nas gotovo ta vseh, da bi tudi tukajšnji Slovani dosegli ravnopravnost z drugimi narodi. Nemogoče je, da bi se češki narod, ki šteje pet milijonov duš, ki se odlikuje po omiki in blagostanji, še dalje preziral; nemogoče je, da bi ogerska vlada s Hrvatsko ravnala, kakor s kakim komitatom, posebno ako se pomnoži trojedina kraljevina z Bosno in Hercegovino.

Že samo po odvažnosti Čehov in Hrvatov kaže se federalizem v Avstriji kot nujna potreba. Imamo pa še Slovence in Srbe, Poljake in Rusine, Rumunce in Tirolce, ki vsi težé po federalizmu. In ali bi bilo to za Avstrijo nesreča? Prva leta dualizma bila je vsaka beseda proti njemu skoraj veleizdaji podobna, črnili so nas kot sovražnike države.

Zdaj nas morda ne bodo več tako ojstro sodili, ker so se veljavni „ustavoverni“ močje izrazili o dualizmu tako, da mu nihče dolge in stalne bodočnosti obetati ne more. Fundamentalni članki in češko kraljevinsko pravo šumelo je nekdanjako zoprno na ustavoverne ušesa. Odkar so se pa prepričali, da tudi dualizem nobenih sladkosti v sebi nema, in da puščajo plemeniti Madjari tukajšnji polovici skoraj le eno prijetno dolžnost, namreč plačevanje v državno blagajnico, od tega časa niso več tako hudi na Čeha in druge Slovane; ugibajo celo, ali bi se morda ne dalo v prijaznosti z nami bolje gospodariti, nego dozdej v dualizmu? Zvestoba Slovanov do svetle vladarske hiše je dosti znana in na mnogih bojiščih dokazana, in le tisti jo sumničijo, ki sami sebe za državo smatrajo, Slovane pa za neki mrtev material, ki ne sme kake lastne volje imeti. Vsak previden državnik pa se lahko prepriča, da prestol državni toliko trdneje stoji, kolikor več se opira na splošno moč, in na vse narode.

Mi Slovenci pa se pripravimo na ta preobrat v avstrijski notranji politiki s tem, da že zdaj prevdarjamo, kateri pogoji da so nam potrebni za razvoj duševnega napredka. Naš položaj je zedinjena Slovenija kot vogelni kamen nasproti Italiji, katera ne neha po svojih rovarjih propagando delati po Goriškem, po Trstu in po Istri. Te dežele so slovanske, in ako jih Slovan ne bo ljubil in branil, jih bo mar tujec? Naj tedaj naši državniki skrbé za to, da se slovenski živelj v teh krajih okrepi, potem si bo vedel svoj dom varovati sebi in državi na korist. Pred vsem pa bi bilo treba, da bi se vsi avstrijski federalisti med seboj

dogovorili in zedinjeni bili v zahtevah in željah. O vsem drugem se pri nas piše in govori; zakaj se naša bližnja bodočnost tako v nemar pušča, da nihče ne zine kaj o našem programu, ki bi ga morali sestaviti za slučaj, ko bi se pričelo vršiti porazumljenje med vsemi narodi avstrijskimi. V tej zadevi se strinjamo z dopisom, ki je iz Kranjske pretekli teden stal v novem praškem listu „Epoche“, in bodedo prilično še več spregovorili o njem.

V Slavini, 3. julija. Sinoči o 1/28. uri je treščilo tukaj v Slavini v hišo, ki stoji pod višim robom in med visokim drevjem, ter je bila nanagloma sosednjo vred vsa v ognji. Pogorelo je 6 gospodarjev z vsemi poslopji. Zavarovani so bili neki vsi. Čez pol ure so pripeljali gasilnico iz cesarske grajščine v Prestaneku, in ker vetra ni bilo, se je moglo ubraniti, da ogenj ni segel dalje po vasi.

Pomanjkanje gasilnega orodja se je prav živo pokazalo. Ko bi bili imeli domačo gasilnico, bi se bil ogenj lahko pri dveh prvih hišah ustavil.

Iz Šenčurja, 26. junija. (Cerkveni glasbenik.) Prejeli smo zdaj udje Cecilijanskega društva dve številki časnika društvenega, ki ima nalogo pospeševati pravo cerkveno glasbo. Ta list, kakor se razvidi, bode gotovo zadostoval vsem krogom, kar zadeva v povzdigo reforme v cerkveni glasbi; že vrednik č. g. J. Gnjezda nam je porok, da bodejo udje in naročniki popolnoma zadovoljni s časnikom, k je organ mladega društva. Ako se ozremo okrog, čujemo od nasprotnikov mnogovrstne ugovore in pušice, ki merijo na mlado društvo in njegov list, al pregovor pravi, da še Bog vsem ne vstreže. Res, da je nekoliko opravičeno, kar jih večina misli, da koralno petje in orgljanje po deželi se ne bo nikdar popolnoma vdomačilo na korih, posebno pri prostem ljudstvu ne. Prosto ljudstvo je zdaj tako razvajeno v cerkvenem petji in orgljanji, da bi jim narljubši bilo, ko bi organist lomil same polke in raznovrstne marše o velikih praznikih.

In kdo je temu nar več kriv? Po mojih mislih gotovo sam organist, ker se dá zapejljati od ljudi, ako ga hvalijo zavoljo poskočnega in necerkvenega orgljanja. To sem prepričan jaz v svojem dveletnem službovanji; prejšnji organist bil je jako izurjen v cerkveni glasbi, ali imel je napako, da je izbral vsaki večji praznik raznovrstne okrogle, in pri tem ljudstvo razvadil, da po njegovi misli zdaj ne sme minuti služba božja v velikih praznikih, da bi se ne radovalo v cerkvi z okroglo glasbo. Zdaj v novejšem času, ko je v mnogih krajih služba organista in cerkvenika sklenjena, se mnoge zapreke stavijo posebno za orgljanje, ker organist se težko odgovarja farmanom, ako ima plačilo v biri; ko pride čas bire, more marsiktero grenko požreti, ako se ne ravna po njihovih mislih. In to je gotovo v mnogih krajih, ne samo pri nas. Nekoliko boljše pa je tam, kjer učitelji imajo službo organista, ki niso odvisni od cele fare, ampak od cerkvenega predstojništva, ki ima nadzorovati pravo cerkveno glasbo. Pač pa je tam nar boljše kakor je pisal prvi list glasbenika, kjer župnik in organist skupno delujeta, ker gre tam vse srečno spod rok, in tudi po deželi prodira Cecilijna ideja. Morebiti bode marsikateri temu ugovarjal, kar je zgoraj omenjenega; nadejamo se pa, da vse te zapreke bode srečno odstranil cenjeni list „Glasbenik“, ki ima nalogo podučevati in naznanovati pripomočke k zboljšanju cerkvene glasbe. V to pomozi Bog in sv. Cecilija. Fr. F. O r . . . st.

V Šmartnu pri Kranju 3. julija. Danes v sredo dopoldne ob 8 mih je strela udarila v Stražiše v leseno s slamo krito hišo, kjer je bilo polno sitarjev pri svojem delu. Hiša je bila v hipu v ognju, človeka pa, hvala Bogu, ni nobenega poškodovala, da si je švigala okoli stavev, pri katerih so tkali sitarji. Ogenj se je s tako naglostjo razširil, da ubogi sitarji še obleke niso oteli. — Pomoč je bila tako hitra in zdatna, da se prav tik goreče hiše stoječa lesena poslopja niso vnela.

Posebno hvala gre gosp. Ješetu, tukajšnjemu trgovcu, ki je gasilnico vodil. Sploh pak je bilo slišati: Hvala Bogu, da imamo gasilnico; zdaj spoznamo, kolike je koristi!

Domache novice.

V Ljubljani, 4. julija.

(Cecilijno društvo) bode imelo občni zbor v četrtek 25. jul. t. l. z naslednjimi točkami: 1. ob osmih zjutraj slovesna sv. maša v stolnici; 2. ob desetih društveno zborovanje, ki bode obsegalo: a) Nagovor predsednikov, b) poročilo tajnikovo, c) poročilo glasbenega vodije, d) poročilo blagajnikovo, e) razne nasvete; 3. ob štirih popoldne obiskanje sv. Rešnjega Telesa med petjem — v stolnici; 4. ob šestih slovesne večernice v frančiškanski cerkvi. Zvečer zabava. K zborovanju uljudno vabi vse društvenike, k drugim slovesnostim pa sploh vse prijatelje glasbe.

Odbor. (Duhovske premembe.) V Ljubljanski škofiji razpisane so duhovnije Koprivnik v Kočevski, Knežak v Trnovski, in Nova Oselica v Loški dekaniji. — G. dr. J. Sterbenec je bil 24. jun. vmestjen za farmana v Hrenovicah; g. Jernej Kosec dobi faro Škocijansko pri Turjaku, g. Jožef Belar Hotederšico; g. France Žagar je postal farni oskrbnik v Javoru, in g. Anton Tramte, kaplan v Žužemberku. V ljublj. škofijo sta sprejeta Ferdinand Kogej, nemškega viteškega reda duhovnik, kaplan v Metliki, pa g. Jožef Močilnikar, iz Tržaške škofije, za kaplana na Dole.

(O Slomšekovi slovesnosti) so brzojavno čestitali s Kranjske na pr. Alojzniki dijaki; iz Metlike Navratil in Čitalnica; iz Črnomlja domoljubi; iz Ljubljane bogoslovci; osmošolci gimnazijski; Matica slovenska; Novice; vredništvo Slovenca; Čitalnica itd. — Najlepše pa je šolski svet za okolico Goriško, naročivši si 90 iztisov Slomškovih basni, prilik in povesti za ljudske šolske knjižnice. — Kakor „Obzor. Kroatiscbe Post, Gratz. Volksblatt“ — drobijo tudi drugi listi, vzlasi severo-slovanski, dokaj osoljene Mariborskemu županu k glasovitemu „kulturkampfu“ o tej priliki; vsi pa čestitajo vrlému kan. g. Fr. Kosarju. — Tako na pr. piše „Obzor“ broj 148: „To jest svoboda društvena! Je li slavni biskup slovenski Slomšek to zaslužio? Mi Slovenci se tolažimo i tešimo pako tim, da će deći i za nas druga vremena po prislovcu njemački, koju neka si dobro zapamte protivniki slovenskoga jezika i slovenskoga napredka: „Der Krug geht so lange zum Brunnen, bis er bricht.“ — In o glasovitem nemškutarskem nasvetu zastran nemščine v mestnih ljudskih šolah v mestnem zboru piše „Obzor“: „Njemačka većina, koja se rekrutira iz slovenskih renegatov i vladnih mameluka, glasovala je skoro enoglasno za predlog ponjemčevanja slovenskih škola u Ljubljani u tako zvanom slovenskom središtu!“ (Obzor VIII, 148).

(Hudournik). Včera j v jutro razsajala je nad Ljubljano silna huda ura. Grmelo in treskalo je močno, nekaj sekund vsula se je tudi

toča. Kakor slišimo, je na Dobrovi in na Brezovici pa na Posavji toča mnogo škode naredila.

Razne reči.

Državna podpora duhovska. Kakor piše „Tir. Volksblatt“ — je na Tirolskem nekemu župniku državne podpore odmenjene bilo 16 gld. — Ta pa je velikodušni dar velikodušno pustil, češ, letos kaže krompir dobro, in ako Bog dá, se bom že kako prebil! Pa — ko bi tudi letina ne bila dobra, 30³/₄ kr. na teden me tudi ne bo rešilo smrti. Sicer pa se mi dozdeva, da je to neka poroga ali ironija na podporo! — Pri vsej bedi toliko humora, pravi na to „Čech“ X, 146.

Prostomavtarstvo. Škof Nimesški na Francoskem je priobčil knjižico, v kateri dokazuje da vsi kraljomori od 100 let sem so izhajali iz framasonstva, in da je to prav za prav mednarodna moriteljna banda, ktera odstranjuje najprej altarje in potlej trone ali vladarske prestole. In vendar se pripravljajo v Budapešti na to, naj se tudi v Avstriji javno dovoli prostomavtarstvo!

Poslanica.

Kamniti tabernakelj ni.

Ovreči sofistiko o kamnitih tabernakeljnih v 26. listu „Novic“ prepustim bolj spretnemu peresu, kokor je moje. Pošljem le pojasnilo tistih vrstic v onem sestavku, v katerih se zavija resnica tudi o Horjulskem tabernakelju. „Da je Horjulski tabernakelj delal zaradi vlažnosti nekoliko časa veliko težave“, ni res; popolno res pa je, da je bil tabernakelj precej v začetku, ko je bil postavljen, ravno tako suh, kakor je zdaj, — namreč popolnoma suh. Torej tudi ne more biti resnica, da bi bila še le vložena leseno-cinkasta omarica odstranila vlažnost, ker vlažnosti v tabernakelju nikdar ni bilo, in je bila omarica vdelana v tabernakelj koj v začetku, ne pa še le pozneje, kakor bi se lahko sklepalo iz onega sestavka.

Ako bi bil hotel pisatelj onega „poslanega“ resnico govoriti, bi bil moral pisati:

„Usojam si pa tu omeniti da se sv. hostije v Horjulskem novem kamnitem tabernakelju veliko bolj suhe ohranijo, kakor prej v starem lesenem, ki je zaradi vlažnosti res delal velike težave, dasiravno so tudi takrat okna prav pridno odpirali in vlažno cerkev prezračevali.“

France Dolinar,
kaplan v Horjulu.

mogli posamezni deli kemično-organičnih reči natančno določiti, in tako zmes je **Wilhelmov čaj za čiščenje krvi**. Ni pa znanstvu in nečast, če pripozna, česar še ne zamore. Iz tega pa prav odločno sledi, da nihče ne more ponarejati **Wilhelmovega čaja za čiščenje krvi**, in da se ponaredbe njegove nikdar z izvornim ne morejo vjemati, ker nihče njegovih delov natančno ne pozna. **Wilhelmov izvorni čaj za čiščenje krvi** ima veliko takih izžmetih reči, ki so zdravju neškodljive, vendar pa imajo pri raznih boleznih in trpljenjih človeškega telesa nenavadno zdravilno moč, kakor potrjujejo spisi vseh velikih in slavah zdravnikov, zlasti pa se je ta čaj vsled svojih izvanrednih zdravilnih delov čez vse obnesel pri stedežih in še mnogih drugih boleznih, namreč: pri spolnih, čuteških in raznih krvnih boleznih, kakoršne so n. pr. protia, revmatizem, putika, udne bolečine, spolne slabosti in bolezni, spridena kri, pomanjkanje krvi, škrofoljni, spuščalni, modroni, polucije itd., jetrne, obistne in želodčne bolezni vseh vrst, pomanjkanje sile, slabost želodca, težavno prebavljanje, zaprtje, zlatenica, hledica, težko čiščenje, hipohondrija, histerija, melanholija itd.

Wilhelmov čaj za čiščenje krvi je tedaj enostitih zdravil, ki se posebno odlikujejo po svojih izvrstnih lastnostih, in zasluži prav splošno rabo in čedalje večje razširjevanje in priporočilo, kar s tem nepristransko znanstvu in resnici na korist stori in potrdim.

V Berlinu 23. oktobra 1871.

Dr. Hess.

kralj. pruski lekar I. reda preiskovalen kenik in znanstven strokovnjak za zdravilne lekarnne, tehnične, kemične in zdravstvene reči raznoterih vrst.

Edino pravega izdeluje

Franc Wilhelm, lekar v Neunkirchenu.

Zavitek za osemkratno rabo, po ukazu zdravnikovem pripravljen, s podukom, kako se rabi, vraznih jezicah stane 1 gl., kolek in zavijanje 10 kr. **Svarilo** Vsakdo naj se varuje pred ponarejenim čajem, ter naj zahteva vselej edino le „**Wilhelmov protiprotinski protirevmatični čaj za čiščenje krvi**“ (Wilhelms antiarthritischen antirheumatischen Blutreinigungsstee), ker so čaji, ki se nahajajo samo pod imenom protiprotinski protirevmatični čaj za čiščenje krvi samo ponarejene reči, ki naj se nikar ne kupujejo.

Da je za p. i. običnostno priličneje, prodajajo pravi **Wilhelmov protiprotinski protirevmatični čaj** ti le gospodje:

V Ljubljani: Peter Lasnik; v Postojni: Jos Kupferschmidt, lekarničar; v Zagrebu: Sig. Mitlbach, lekar; v Burgu: Giuseppe Butaniji, lekar; v Bruku na Muri: Albert Langer, lekar; Bozenu Franz Waldmüller, lekar; v Bruncku: J. G. Mahl; v Belovaru: Rud. Svoboda, lekar; v Briksenu: Leonh. Staub, lekar; v Plibergu: Jan. Neusser lekar; v Celji: Baumbachova lekarna in Fr. Rauscher; v Korminu: Hermes Codolini, lekar; v Kortini: A. Cambuzzi; v Deutach-Landsbergu: Müllerjevi dediči; v Osekcu: J. C. pl. Dienes, lekar in Jož. Gobetzky, lekar; v Fürstenfeldu: A. Schriekenfux, lekar; v Frohnleiteuu: v Blumner; v Brežah: O. Russhelm, lekar in A. Aichinger, lekar; v Gorici: A. Frauzoni, lekar; v Gradcu: J. Burgleitner, lekar; v Guttaringu: S. Vatterl; v Grubišnem polju: Jos. Malich; v Gospiču: Valentin Vovk, lekar; v Grafendorf: Jos. Kaiser; v Mohorju: Jos. M. Richter, lekar; v Hallu (na Tirolskem): Leop. pl. Aichinger, lekar; v Judenburgu: F. Senekovič v Ianichenu: J. Stupf, lekar; v Jmstu: Vilh. Deutsch, lekar; v Ivaniču: Ed. Tolovič, lekar; v Karlovcu: A. E. Katkič, lekar in J. Benič; v Celovcu: Karl Klemenčič; v Kindsbergu: J. Karinčič; v Kapfenbergu: Turner; v Knittelfeldu: Wilh. Vischner; v Kranju: Karl Savnik, lekar; v Liencu: Fr. pl. Etsch, lekar; v Leobnu: Jan. Peferesky, lekar; v Mariboru: Alojzij Quandest; v Metliki: Alfred Matter, lekar; v Mürzzuschlagu: Jan. Danzer, lekar; v Muravu: Jan. Steyrer; v Mitrovici: A. Kestenovič; v Malsu: Ludvig Pöhl, lekar; v Neumarktu (na Štajarskem): Karl Mally, lekar; v Otočcu: Edv. Tomaj, lekar; v Mozirji: Jan. Tibuč; v Ptuj: C. Girod, lekar; v Pottorvaru: L. C. Jungiger; v Novem mestu: Dom. Rizzoli, lekar; v Roveredu: Rihard Thales, lekar; v Rottenmanu: Franz X. Hllng, lekar; v Samoboru: F. Schwarz, lekar; v Šebenu: Peter Beros, lekar; v Strasburgu: J. V. Corton; v Št. Vidu: Julian Rippert; v Radgoni: Cezar E. Andrieu, lekar; v Stajcu: V. Timonšek, lekar; v Zemunu: D. Jovanovičev sin; v Šplitu: Venatio pl. Grazio, lekar; v Schlsnderu: B. Würst, lekar; v Trstu: Jak. Scavallo, lekar; v Tridentu: Ant. Santoni v Trebižu: Eng. Eberlin, lekar; v Belaku: Math. Fürst; v Vukovaru: A. Kraicsovics, lekar; v Vinkovcih: Fridr. Herzig, lekar; v Varaždinu: dr. A. Halter, lekar; v Slovenjem gradcu: Jos. Kaligarič, lekar in g. Kordič, lekar; v Slovenski Bistrici: Adam pl. Gutkovski, lekar; v Senji: Jos. Accurti, lekar; v Zadru: B. Andravič, lekar; v Zlataru: Jan. Pospisil, lekar. (4)

Spričevalo.

Znanstvena presoja

o lekarja gospoda

Wilhelma

protiprotinskem protirevmatičnem

čaju za čiščenje krvi.

Das **Wilhelmov čaj za čiščenje krvi** vsled svojih priznanih izvrstnih lastnosti že zdravnej posebno slovisem ga vendar zaradi znanstvene presoje natančno in strokovno preiskal. Po takem preiskovanju se namreč prednosti in dobre lastnosti zdravil čedalje bolj spoznavajo in nepristransko določujejo, da se zamore občinstvo čedalje bolj zaupljivo in splošno posluževati takih pravil.

Preiskoval sem protiprotinski protirevmatični čaj za čiščenje krvi ki ga napravlja **gospod Wilhelm lekar v Neunkirchenu pri Dunaji** na analitično-kemičen, lekarniško-mikroskopičen in dinamiško-fiziološki način, ki edino zamorejo določiti pravo ceno takega zdravila. Po tej preiskavi nahajajo se v **Wilhelmovem čaju za čiščenje krvi** zlahkne, izbrane, balsamske, primerne dišeče, nekoliko grenke in jako izžmete kri čisteče rastlinske reči. Noben teh rastlinskih reči s pravim imenom ne more določiti, ker znanstvo še ni doslo tiste stopinje, da bi se za-